

Dr. Daciana-Elena Sîngeorzan

Avocat în Baroul Bistrița-Năsăud

Contractul de îngrijiri medicale

Forme ale răspunderii medicului
în relația cu pacientul

Teză de doctorat susținută sub coordonarea
Prof. univ. dr. Radu Catană

Hamangiu

Cuprins

CAPITOLUL I. UN ALT FEL DE CONTRACT	1
<i>Secțiunea 1. Scurt istoric</i>	1
<i>Secțiunea a 2-a. Aspecte introductive</i>	3
§1. Apariția noțiunii de „contract medical”	3
§2. Viziunea doctrinei și a jurisprudenței române	4
2.1. Răspunderea civilă delictuală a medicului	5
2.2. Răspunderea mixtă a medicului	7
2.3. Răspunderea contractuală a medicului	7
2.4. Răspunderea contractuală pentru fapta altuia	8
2.5. Răspunderea profesională a medicului	12
<i>Secțiunea a 3-a. Un veritabil contract</i>	12
<i>Secțiunea a 4-a. Contract de asistență medicală sau contract de îngrijiri medicale?</i>	15
<i>Secțiunea a 5-a. Calificarea contractului medical</i>	16
§1. Contract <i>sui generis</i>	17
§2. Contract <i>intuitu personae</i>	17
2.1. Aspecte generale	17
2.2. Derogări de la caracterul <i>intuitu personae</i> – convenții cu privire la clientela medicală	19
2.2.1. Clauzele de exercițiu exclusiv	19
2.2.2. Cesiunea clientelei medicale între practicieni	20
§3. Contract consensual	22
§4. Contract sinalagmatic imperfect și oneros	25
§5. Contract de adeziune	27
§6. Contract comutativ	27
§7. Contract esențialmente civil	28
§8. Contract cu executare imediată (<i>uno actu</i>)	30
<i>Secțiunea a 6-a. Interferența contractului medical cu alte tipuri de contracte</i>	30
<i>Secțiunea a 7-a. Concluzii la capitolul I</i>	32

CAPITOLUL AL II-LEA. ETAPA PRECONTRACTUALĂ _____ 35*Secțiunea 1. Introducere _____ 35**Secțiunea a 2-a. Alegerea și acceptarea medicului _____ 37*

§1. Alegerea medicului de către pacient _____ 38

§2. Acceptarea pacientului de către medic _____ 41

§3. „Refuzul” pacientului de către medic _____ 45

*Secțiunea a 3-a. Concluzii la capitolul al II-lea _____ 46***CAPITOLUL AL III-LEA. INFORMAREA PRECONTRACTUALĂ****A PACIENTULUI _____ 48***Secțiunea 1. Reglementarea legală _____ 48*

§1. Prevederi legale aplicabile la nivel internațional _____ 48

§2. Dispoziții legale naționale _____ 52

*Secțiunea a 2-a. Clasificarea obligației de informare.**Caracteristici _____ 54*

§1. Informarea colectivă _____ 54

§2. Informarea individuală a pacientului. Caracteristici _____ 55

2.1. Forma și formula de comunicare a informațiilor
medicale _____ 55

2.2. Refuzul pacientului de a fi informat _____ 59

§3. Conținutul și întinderea informațiilor comunicate
pacienților _____ 60

3.1. Riscurile medicale _____ 62

3.2. Riscurile previzibile/impvizibile sau frecvente/
excepționale _____ 63

§4. Excepții de la obligația de informare _____ 67

4.1. Limitarea terapeutică a obligației de informare _____ 67

4.2. Situațiile de urgență _____ 69

§5. Caracteristicile și evoluția dreptului pacientului
la informare în dreptul francez _____ 70*Secțiunea a 3-a. Subiecții obligației de informare _____ 76*§1. Debitorul, respectiv creditorul obligației
de informare _____ 76

§2. Subiecții speciali, creditori ai obligației de informare _____ 76

2.1. Minorii _____ 76

2.1.1. Cadrul legal în România _____ 76

2.1.2. Tratatul medical și protecția specială a minorilor în Germania	78
2.1.3. Extinderea autonomiei minorilor în raport de îngrijirile medicale acordate în dreptul belgian și în dreptul francez	83
2.1.3.1. Prezentare generală	83
2.1.3.2. Dreptul minorilor la îngrijiri paliative în dreptul belgian	86
2.1.3.3. Eutanasia în cazul minorilor în dreptul belgian	87
2.1.3.4. Avortul în dreptul belgian	90
2.1.4. Adolescenții și tratamentul medical în dreptul spaniol	92
2.1.5. Autonomia relativă a „minorului matur” în dreptul englez	95
2.2. Persoanele care suferă de boli psihice	97
<i>Secțiunea a 4-a. Natura obligației de informare</i>	101
<i>Secțiunea a 5-a. Concluzii la capitolul al III-lea</i>	103

CAPITOLUL AL IV-LEA. RĂSPUNDEREA DISTINCTĂ

A MEDICULUI PENTRU NEÎNDEPLINIREA OBLIGAȚIEI DE INFORMARE	105
<i>Secțiunea 1. Natura juridică a răspunderii pentru neîndeplinirea obligației de informare</i>	105
<i>Secțiunea a 2-a. Condițiile angajării răspunderii pentru neinformarea corespunzătoare</i>	107
§1. Prejudiciul	108
1.1. Aspecte generale	108
1.2. Prejudiciul cauzat prin neîndeplinirea/îndeplinirea necorespunzătoare a obligației de informare	110
1.3. Prejudiciul constând în pierderea unei șanse	112
§2. Raportul de cauzalitate dintre neîndeplinirea obligației de informare și prejudiciul constând în pierderea unei șanse	113

<i>Secțiunea a 3-a. Modalități de evaluare a prejudiciului</i>	
<i> constând în pierderea unei șanse</i>	120
<i>Secțiunea a 4-a. Concluzii la capitolul al IV-lea</i>	122

CAPITOLUL AL V-LEA. INTERFERENȚE DE DREPT

COMPARAT	124
<i>Secțiunea 1. Obligația de informare în viziunea</i>	
<i> common law</i>	124
§1. Calificarea răspunderii pentru neîndeplinirea	
obligației de informare în sistemul <i>common law</i>	124
§2. Obligațiile medicului privind informația comunicată	
pacientului în sistemul de drept englez	126
§3. Analiza obligației de informare în optica instanțelor	
engleze	131
<i>Secțiunea a 2-a. Obligația de informare privind terapiile</i>	
<i> alternative și alte informații utile pentru pacient</i>	139
<i>Secțiunea a 3-a. Problematika raportului de cauzalitate</i>	
<i> în dreptul englez</i>	140
<i>Secțiunea a 4-a. Concluzii la capitolul al V-lea</i>	143

CAPITOLUL AL VI-LEA. ETAPA CONTRACTUALĂ

<i>Secțiunea 1. Comunicarea directă medic-pacient</i>	145
§1. Cadrul legal în România	145
§2. Noi perspective în Franța privind tehnologia informației	
și modalitățile de comunicare în domeniul medical	145
<i>Secțiunea a 2-a. Importanța și rolul consimțământului</i>	149
§1. Consimțământul, condiție obligatorie pentru	
legalitatea actului medical	149
§2. Mecanismul de formare a consimțământului părților	150
<i>Secțiunea a 3-a. Condiții esențiale pentru validitatea</i>	
<i> contractului medical</i>	151
§1. Capacitatea de a contracta	151
1.1. Reglementarea din România	151
1.2. Evaluarea discernământului pacientului în	
Regatul Unit	153

§2. Consimțământul pacientului	156
2.1. Voința reală a pacientului	156
2.2. Excepții de la regula autonomiei de voință a pacientului	162
2.2.1. Refuzul pacientului de a fi tratat	162
2.2.1.1. Refuzul pacientului în sistemul de drept român	162
2.2.1.2. Refuzul pacientului în sistemul <i>common law</i>	163
2.2.2. Pacientul aflat într-o situație de urgență medicală și în imposibilitatea exprimării consimțământului	166
§3. Aspecte specifice consimțământului pacientului în domeniul medical	167
3.1. Retragera consimțământului de către pacient	167
3.2. Consimțământul pacientului capabil implicat în cercetarea științifică medicală	168
3.3. Consimțământul pacientului incapabil implicat în cercetarea științifică medicală	171
§4. Consimțământul pacientului în sistemul <i>common law</i> , britanic și american	172
4.1. Condițiile generale de validitate a consimțământului	172
4.2. Consimțământul pacientului în cazul cercetării medicale. Particularități	175
4.3. Pacientul incapabil și sfârșitul vieții. Aspecte etice	180
<i>Secțiunea a 4-a. Obiectul relației dintre medic și pacient.</i>	
<i>Obligațiile personalului medical sau ale unității sanitare</i>	182
§1. Caracteristicile obiectului relației medic-pacient	182
§2. Conținutul raportului dintre personalul medical, unitatea sanitară și pacient. Natura juridică a obligațiilor	186
2.1. Obligația de informare	186
2.2. Obligația de consiliere a pacientului	187

2.3. Obligația de îngrijire _____	190
2.3.1. Obligația de îngrijire potrivit dreptului român _____	190
2.3.2. Raportarea obligației de îngrijire la datele obținute de știința medicală în dreptul francez _____	192
2.3.3. Obligația de îngrijire ce revine spitalului în sistemul <i>common law</i> _____	197
2.3.4. Particularitățile obligației de îngrijire în sistemul <i>common law</i> _____	199
2.4. Obligația de securitate. Natură juridică _____	200
2.5. Obligația de confidențialitate _____	204
2.5.1. Reglementarea din dreptul român _____	204
2.5.2. Aspecte particulare ale obligației de confidențialitate în sistemul <i>common law</i> _____	208
2.5.2.1. Elemente comune ale acestei obligații în sistemul <i>common law</i> cu cele din dreptul român _____	208
2.5.2.2. Abordarea obligației de confidențialitate din perspectiva respectării dreptului la viață privată. Limite _____	209
2.6. Obligația personalului medical de a pune la dispoziția pacientului dosarul său medical _____	212
<i>Secțiunea a 5-a. Cauza actului medical</i> _____	216
§1. Noțiune și distincții _____	216
§2. Condiții de valabilitate a cauzei _____	218
§3. Proba și utilitatea cauzei _____	220
<i>Secțiunea a 6-a. Forma contractului</i> _____	221
<i>Secțiunea a 7-a. Concluzii la capitolul al VI-lea</i> _____	222

CAPITOLUL AL VII-LEA. RĂSPUNDEREA MEDICALĂ PENTRU ACTUL MEDICAL DEFECTUOS. PARTICULARITĂȚI _____	226
<i>Secțiunea 1. Condițiile angajării răspunderii medicale</i> _____	226
<i>Subsecțiunea 1. Subiecții culpei profesionale săvârșite în exercitarea actului medical (sau medical-farmaceutic)</i> _____	226

<i>Subsecțiunea a 2-a. Prejudiciul</i>	233
§1. Aspecte generale. Clasificare. Condiții de existență	233
§2. Distincția dintre daună (prejudiciu), dauna în sine și vătămare în dreptul comparat	236
§3. Delimitarea prejudiciului contractual de cel delictual în sistemul de drept român	237
<i>Subsecțiunea a 3-a. Fapta cauzatoare de prejudiciu</i>	239
§1. Neexecutarea obligației de îngrijire	240
1.1. Dispoziții legale aplicabile	240
1.2. Calificarea obligației de îngrijire din perspectiva art. 1481 C. civ.	246
§2. Neexecutarea obligației de securitate	247
2.1. Dispoziții legale aplicabile	247
2.2. Fundamentul răspunderii spitalelor pentru încălcarea obligației de securitate	249
2.3. Răspunderea directă a spitalului pentru prejudiciile cauzate de produsele defectuoase	250
2.3.1. Cadrul legal din România	250
2.3.2. Regimul răspunderii spitalului pentru prejudiciile cauzate de produsele defectuoase în sistemele de drept francez și englez	254
2.4. Despre principiul precauției	257
§3. Nerespectarea obligației de confidențialitate	258
3.1. Categoriile de informații confidențiale izvorâte din raportul medic-pacient	258
3.2. Subiecții obligației de confidențialitate și implicit persoanele responsabile	263
3.3. Persoanele față de care există obligația de confidențialitate	264
3.4. Natura obligației de confidențialitate. Fundamentul răspunderii	265
3.5. Excepții de la obligația de confidențialitate	267
§4. Nerespectarea obligației de a pune la dispoziție dosarul medical al pacientului	268
§5. Nerespectarea obligației de informare	268

<i>Subsecțiunea a 4-a. Culpă personalului medical și a unității sanitare</i>	269
§1. Prezentare generală	269
§2. Criterii privind stabilirea culpei	272
§3. Formele culpei. Condiția pentru angajarea răspunderii personalului medical	273
3.1. Eroarea de diagnostic	274
3.2. Culpă medicală în opțiunea terapeutică	279
3.3. Culpă tehnică a medicului	280
3.4. Culpă medicului în supraveghere	282
3.5. Culpă contra „conștiinței medicale”	283
3.6. Culpă spitalului în calitate de furnizor de servicii medicale	285
3.6.1. Infecțiile intraspitalicești (nosocomiale)	285
3.6.2. Culpă organizatorică a spitalului	287
3.6.3. Culpă personală a medicului, detașabilă de culpa spitalului	293
3.6.4. Când putem vorbi despre o răspundere solidară a spitalului și a medicului salariat?	293
<i>Subsecțiunea a 5-a. Cauze exoneratoare de răspundere a personalului medical. Alea terapeutic</i>	294
<i>Subsecțiunea a 6-a. De la cauză la cauzalitatea dintre prejudiciu și faptă medicului</i>	297
§1. Proba raportului de cauzalitate	297
§2. Teoriile folosite în sistemul <i>common law</i> britanic pentru determinarea legăturii cauzale	301
<i>Secțiunea a 2-a. Calificarea juridică a răspunderii civile medicale</i>	304
<i>Subsecțiunea 1. Natura juridică a răspunderii medicale din perspectiva dreptului român</i>	304
<i>Subsecțiunea a 2-a. Abordarea răspunderii bazate pe culpă în sistemele de drept francez și englez. Privire comparativă</i>	308
§1. Evoluția conceptului de răspundere medicală în dreptul francez	308

§2. Instanțele administrative și cele civile din Franța. Rol și competență _____	309
§3. Abordarea răspunderii medicale bazate pe culpă în sistemele de drept francez și englez. Asemănări și deosebiri _____	311
<i>Secțiunea a 3-a. Concluzii la capitolul al VII-lea</i> _____	316

CAPITOLUL AL VIII-LEA. CÂND PUTEM VORBI

DESPRE O RĂSPUNDERE PENALĂ? _____	318
<i>Secțiunea 1. Trăsăturile infracțiunii</i> _____	319
§1. Obiectul protejat de norma penală _____	319
§2. Răspunderea penală a persoanei fizice _____	320
§3. Răspunderea penală a unității sanitare, mit sau realitate _____	323
§4. Latura obiectivă – tipicitatea infracțiunii _____	326
§5. Vinovăția _____	328
§6. Antijuridicitatea _____	336
§7. Imputabilitatea _____	337
<i>Secțiunea a 2-a. Răspunderea penală a personalului medical în dreptul francez și în cel englez</i> _____	339
<i>Secțiunea a 3-a. Plângerea penală a pacientului vătămat. Avantajele din sistemul român</i> _____	342
<i>Secțiunea a 4-a. Concluzii la capitolul al VIII-lea</i> _____	351

CAPITOLUL AL IX-LEA. CÂND INTERVINE BIOETICA ÎN

RAPORTURILE DINTRE MEDIC ȘI PACIENT PE TĂRÂMUL RĂSPUNDERII? _____	353
<i>Secțiunea 1. Principii etice în general</i> _____	353
<i>Secțiunea a 2-a. Când intervine deontologia profesională?</i> _____	355
<i>Secțiunea a 3-a. Concluzii la capitolul al IX-lea</i> _____	358

CAPITOLUL AL X-LEA. FUNDAMENTUL RĂSPUNDERII

PERSONALULUI MEDICAL. O ALTĂ ABORDARE _____	359
<i>Secțiunea 1. Introducere</i> _____	359
§1. Curtea de Casație franceză și cauza Mercier _____	359

§2. Natura răspunderii medicale față de terții prejudiciați _____	362
§3. Fragilitatea motivării soluției în cauza <i>Mercier</i> _____	363
§4. Tendința actuală manifestată în jurisprudența și în doctrina din Franța _____	364
<i>Secțiunea a 2-a. Viziunea doctrinei belgiene cu privire la existența contractului medical _____</i>	<i>367</i>
§1. Aspecte generale _____	367
§2. Perspectiva doctrinei belgiene raportat la consecințele calificării contractuale a convenției dintre medic și pacient _____	368
§3. Critica viziunii clasice în dreptul belgian _____	370
<i>Secțiunea a 3-a. Concluzii la capitolul al X-lea _____</i>	<i>371</i>
CAPITOLUL AL XI-LEA. CONCLUZII FINALE _____	373
GLOSAR DE TERMENI MEDICALI _____	381
BIBLIOGRAFIE _____	387